

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA OFICIALA A EPISCOPIEI ARADULUI

Redacția și Administrația
ARAD, STR. EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Ilarion V. Felea

ABONAMENTE:
Pentru 1 an 300 Lei; 6 luni 160 Lei

DESROBIREA ARDEALULUI DE NORD

După o robie de patru ani și două luni, Ardealul de Nord se întoarce la sânul Patriei-mame. Verdictul dela Viena a căzut. Au căzut și autorii lui morali și materiali.

În predica rostită în Catedrala din Arad, Duminecă la 1 Septemvrie 1940, P. S. S. Părintele Episcop Andrei, în fața unei mulțimi cutremurate și înlăcrimate de durerea sfâșierii hotarelor țării, spunea:

— „Verdictul nedrept de acum ne-a dat numai criteriile unei păci și dreptăți false, pe care noi le apelăm la dreptatea cea nemitarinică a lui Dumnezeu!”

Iar în adunarea națională, pe care Românii arădani au ținut-o după serviciul divin în Aula Academiei Teologice, pentru a protesta împotriva dictatului dela Viena, tot P. S. S. Părintele Episcop rostea:

— „Nedreptatea ni s'a făcut, dar nu este putere pe lume care să ne oprească să o strigăm în lume.

„Ca preot, mă rog lui Dumnezeu, ca aceiaș dreptate și pace, ce ni s'a făcut nouă să le-o facă și acelor care socotesc că bine au hotărât cum au hotărât”.

După cetirea și aprobarea moțiunii de protest, s'a trimis din partea adunării M. S. Regelui și Președintelui Consiliului de Miniștri următoarea telegramă:

— „Românii din județul și orașul Arad sunt adânc sguduți în urma dictatului nedrept care sfâșie trupul unitar al neamului românesc din Transilvania.

„Conștiința dreptății noastre etnice, precum și sentimentul de solidaritate cu frații, ne determină să protestăm împotriva nedreptății.

„Trăiască Neamul Românesc unul și nedespărțit.

„Trăiască Regele!” (Vezi: Biserica și Școala, Nr. 37-1940, p. 305-7).

A fost atunci o zi de durere amară, de re-

voltă până în adâncul sufletului și de umilință până în pulberea pământului.

Eram nedreptățiți și am așteptat — cu credință și cu nădejde — ziua desrobirii, patru ani și două luni. Și iată că rugăciunea făcută din toată inima se împlinește...

— „Dumnezeu din cer aude”, — spunea poetul pătimirii Ardealului. Acum răsplătește nedreptatea dictatului dela Viena, cu o „dreptate și pace” așa după cum oamenii poate că nici nu au fost în stare să și-o imagineze.

Fapt este că lanțurile robiei Ardealului sunt rupte. Cu o intuiție ingenioasă, un fiu ales al Transilvaniei libere, talmăcește cu o rară pătrundere mistică acest eveniment, de epocală însemnătate istorică:

„Inimile românești trăesc iarăși zile de istorică și suprafirească bucurie. După patru ani de durere și de protest necurmat, Ardealul cel una și nedespărțit își șterge lacrimile și îmbracă din nou haină de sărbătoare. Țăruii unui hotar nefiresc și barbar au fost scoși din trupul lui...”

„Marea liturghie a învierii românești își ia din nou începutul în toate altarele Transilvaniei, săvârșită de preoți prigoșiți, cu participarea întregului sobor românesc. Protopopul Munteanu înalță în altarul din Huedin cântec de slavă lui Dumnezeu și toți martirii sunt de față la praznicul biruinții, veselindu-se că sângele lor temeluiește zidirea reîntregită a României-mari.

Frați Români,

„Orice lucru se definitivează și se întărește pe veci printr'o repetare întreită. Un jurământ se întărește prin rostirea lui întreită, puterea duhului rău se alungă deplin de pe noul născut printr'o suflare întreită și se leagă de Hristos printr'o făgăduială întreită.

„În baza acestei rânduiei și puteri tănice, Ardealul va fi al nostru pentru totdeauna,

pentru că de trei ori l-am smuls de sub puterea duhurilor întunerecului prin sângele ostașilor români și de trei ori l-am scos la lumina libertății din iadul chinurilor ungurești.

„Odată au împlinit această faptă ostașii lui Mihai Viteazul, a doua oară dorobanții Regelui Ferdinand I, iar a treia și pentru totdeauna vânătorii de munte ai Regelui Mihai I. A fost o orânduire de sus, cu sens de permanență, ca fapta fulgerată de mintea și brațul lui Mihai Viteazul să fie definitivată cu puterea repetării celei de-a treia oară de un nou Mihai. Isbăvirea Ardealului este și trebuie să fie deci definitivă și totală...”

„...Binecuvântată fie amintirea și veșnică răsplată cerească a celor ce au spulberat cu jertfa lor rușinea veacului al 20-lea care este dictatul dela Viena...” (D. Stăniloae: *Tel. Rom. Nr. 70—1944*).

Cu gândul la glorioasele armate desrobitoare și la frații desrobiți, mulțumim bunului Dumnezeu că ne-a ajutat să ajungem și această luminată zi de înviere națională și strigăm din toată inima:

Trăiască M. S. Regele Mihai I, urmașul demn al voevodului Mihai Viteazul și al Regelui Ferdinand I.

Trăiască Patria liberă, împreună cu toți prietenii și aliații ei.

Oameni și fapte din alte vremuri

Profesorii clericali Patrichie și Ghenadie Popescul

Intre instituțiile care au promovat întărirea elementului românesc din Arad și ținutul Crișanei, la începutul veacului al XIX-lea, este a se aminti și Institutul Teologic. La înființarea și propășirea lui, Gherasim Raț, ajuns mai târziu episcop, își are partea lui de contribuție și merit. Nu s'a despărțit de el nici după ajungerea la episcopat, ci străduindu-se să-l doteze cu un corp didactic cât mai bine ales și pregătit, l-a pus în slujba marilor interese ale Neamului și Bisericii românești, pentru a pregăti generațiile marilor înfăptuiri ce au urmat.

Dăm aci câteva crâmpete din viața celor doi profesori clericali Patrichie și Ghenadie Popescu, vrednici colaboratori ai Episcopului Gherasim Raț, în opera de restaurare națională și bisericească.

*

Un merit incontestabil al Episcopului Gherasim Raț este de bună seamă românizarea centrului eparhial: consistor și protopopiat, precum și a corpului didactic dela proaspătul Institut clerical. Acest insti-

tut, căruia el îi dăduse primul suflu de viață prin munca plină de râvnă pe care a desfășurat-o ca profesor primar, va rămâne obiectul preocupărilor lui și ca episcop. Cu începerea anului 1839—40, educația tinerimii o încredințează protodiaconului Patrichie Popescul și ierodiaconului Ghenadie Popescu, amândoi români de naștere și de simțire. „Amândoi oameni tineri, înzestrați cu frumoase pregătiri, lucrară cu zel și abnegație la consolidarea Institutului. Patrichie Popescu nu considera profesura de ocupație laterală, ci se puse serios pe lucru și cu însufletirea proprie omului idealist înlătură multe scăderi ale tânărului așezământ cultural. Intocmi legi școlare și îmbunătăți disciplina. Intemeie biblioteca institutului. Se îngriji ca matricolele și în deosebi clasificăunile elevilor să rămână și pentru posteritate în formă îngrijită. Ținea cu colegul său conferințe profesoriale („consensuri literare“).¹⁾

Totuși acești doi tineri profesori n'au fost pe placul Mitropolitului din Carloviț, din motive lesne de înțeles. Viața lor întregă ca și slujba lor în institut, a fost o jertfă pentru neamul și biserica ce i-a născut. În 13/25 Ian. 1840 scriu Episcopului că „constrânși de necesitatea de a-și asigura mijloacele de trai și pentru ca prin luarea de bani pe dobânzi să nu-și îngreuneze soarta pe viitor, până ce Mitropolitul va lichida salariile lor la finea anului, să li se plătească salariile din sumele tasului II.“²⁾ Chestiunea se hotărăște abia în 29 Iulie st. v. 1840, când profesorii dau revers că au primit anticipativ, din tasul II, 426 florini și 60 Xr. (cruce) valutali. Ei roagă în același timp pe Episcopul să scrie la Mitropolie în cauza numirii și retribuirii lor.

Cu data de 24 August 1840, Episcopul scrie Mitropolitului din Carloviț arătând că, „după renunțarea celor doi profesori Petru Varga și Petru Popoviciu din Arad, a numit pe Patrichie Popescu, ierodiaconul (Mănăstirii) Hodoșului „motivo cognitaram ejus qualitatum“, de profesor primar al școlii iar cealaltă catedră am încredințat-o unui individ mie cunoscut și probat Ghenadiu Popescu, ierodiacon al Hodoșului, absolvent al științelor în Universitatea Pestană, fost în reședința mea doi ani cancelist și vice notar. Abilitatea ambilor în creșterea și conducerea tinerilor o am probat-o în anul școlar precum și purtarea și curățenia moravurilor.“

Cere să-i dea consimțământul pentru numirea lor.

Mitropolitul cu data de 1 Sept. același an, răspunde că a trimis banii pentru salariile profesorilor. În ziua următoare însă (2 Sept.) scrie muștrător Episcopului Raț pentru numirea celor doi profesori. „După ce prin scrisoarea din 6 April/28 Mart. 1839. Nr. 183, ți-am propus de profesor primar pe Preotul și notarul consistorial Ioan Oprian și pe ierodiaconul

¹⁾ Botiș: *Istoria...* Instit. teol. p. 527.

²⁾ Arhiva Ep. Aradului, Nr. 63—1840.

Patrichie Popescu — spune Mitropolitul — și înțelegând că primul a murit, ceea ce Prea Sfinția Ta nici atunci nici în anul acesta nu mi-ai relatat oficios, m'am și îndoit de adevărul lucrului. De atunci ar fi trebuit numit alt profesor. Din scrisoarea Prea Sfinției Tale (24 Aug.) am înțeles că ai aplicat la catedra II-a din propria-ți autoritate pe un oarecare Ghenadie Popescu iar pe Patrichie Popescu ca profesor primar. Cu toate că aprob. cu plăcere toate laudele relatate în scrisoarea Prea Sfinției Tale nu pot totuși să nu-mi manifest Prea Sfinției Tale neplăcerea (displacentiam) mea, că pe profesorul secundar l-ai numit în chip arbitrar, fără nici o propunere făcută de aici. În astfel de stare a lucrului nu recunosc meritul profesoratului său și chitanța trimisă pentru plata salariului său puteam s'o înapoiez dar pe nevinovat pentru vină nu am vrut să-l pedepsesc. Nu știu dacă aceasta n'ai făcut-o cumva în disprețul autorității mele. Cât despre profesoratul legal și ordinar al numitului Ghenadie Popescu nu am nimic altceva decât ca Prea Sfinția Ta să fi făcut propunerea în chipul cuvenit (debito modo) împreună cu trimiterea actelor despre cvalificația lui intelectuală și morală. În încheiere Mitropolitul cere să-i trimită date precise asupra studiilor și carierii lui Ghenadie Popescu.

Reese deci limpede, că tânăra pereche de profesori, de care Episcopul Rațlega bune și îndreptățite nădejdi, nu era și nu putea fi pe placul Mitropolitului Raiacici. Reese și din insinuarea des repetată că nu are nimic altceva împotriva ierodiaconului Ghenadie Popescu ca profesor, decât că nu a fost propus de sus. Episcopul se vede treaba că înțelegea să fie stăpân pe frânele eparhiei sale ceea ce nu era în vederile Mitropoliei, care, după cum s'a dovedit mai târziu când s'a pus problema separației ierarhice — în veacul libertăților — tindea la un fel de papism — conducere centrală — în Biserica ortodoxă din Austro-Ungaria, asemenea Bisericii romano-apusene. În 1860 când delegații eparhiilor ortodoxe române din Ardeal și Ungaria, lucrau în Viena pentru restaurarea vechii Mitropolii a Transilvaniei, „Mitropolitul Raiacici încă era în Viena“; „el se încerca în contra canoanelor bisericești, din scopuri învederat absolutistice suprematisatoare“ să-și supună jurisdicției sale mitropolitane diecezanele Ardealului, Bucovinei și Dalmației care până aci își aveau autonomia lor proprie canonică).

Din această pricină purtarea Episcopului Raț nu era pe placul Mitropolitului, care și după ce va încuviința de voie de nevoie, pe cei doi profesori, va căuta să destrame la prima ocazie tânăra înjghebare didactică română a Episcopului Raț.

Abia în anul următor 1841, în 13 Februarie,

¹⁾ N. Popeea: Vechea Mitropolie, Sibiu, p. 181.

Episcopul trimite datele cerute, arătând că ierodiaconul Patrichie Popescu e cunoscut ca profesor primar al școalelor clericale. Că de înaintare e vrednic, reese din zelul și silința pe care și-a dat-o cu privire la creșterea tinerimii în anul trecut. Cât despre Ghenadie Popescu, trimite atestatele școlare și arată că după aproape doi ani, îndeplinește funcția de cancelist și interpret consistorial, arătându-și voia de a intra în starea monahală, „în ziua de 25 Septemvrie 1839 în Mănăstirea mea, Hodoș l-am primit în cinul monahal iar în 26 Septemvrie 1839 l-am hirotonit în diacon.“ „Că n'a petrecut deloc în noviciat acea e cauza că apropiindu-se anul școlar a trebuit să provăd catedra profesorului al II-lea; având în vedere calificațiile lui precum și meritele cari pe lângă Consistorul meu și le-a câștigat vreme de doi ani, precum și împrejurarea că nu cunosc un alt individ mai capabil pe lângă mine... și pentru oboselile depuse răsplătindu-l, nu văd nici o împiedecare ca Excelența Voastră să nu consimtă la confirmarea lui, cu atât mai mult cât, în anul trecut, în calitate de profesor secundar a prestat toate acelea ce dela ei pe dreptate se puteau pretinde. La care motive adaug și acela: Excelența Voastră încă dorește ca școalele noastre clericale să fie provăzute cu bărbați culți și apți, iar numitul bărbat mie destul de cunoscut că e unul din aceștia“. În încheiere Episcopul se roagă să-l confirme în profesorat).

Cei doi profesori, Patrichie și Ghenadie Popescu au și continuat să funcționeze până în 1844, când primul e chemat de Mitropolitul Raiacici la „catedra“ nou înființată de limba română la Institutul clerical din Carloviț și totodată interpret mitropolitan pentru aceeași limbă.) Plecarea lui Patrichie Popescu din Arad a fost una din cele mai mari lovituri pe care Mitropolitul Raiacici a dat-o intereselor superioare românești și una din pierderile de neînlocuit. Prin scrisoarea sa din 4 Octomvrie 1844, datată din Pojon (Bratislava), Mitropolitul Raiacici arată că „utilitatea ierarhiei noastre cere (utilitas hierarchiae nostrae exposcit) ca pe lângă Institutul Teologic din Carloviț să se institue o catedră de limba română. Pentru aceasta am hotărît a chema și a numi pe Patrichie Popescu . . . . . cunoscător al limbilor slavice și latine de profesor și interpret al acestei limbi“.

Durerea și pierderea ireparabilă suferită prin plecarea lui Patrichie Popescu o arată Episcopul Raț în răspunsul²⁾ său, spunând că „chemarea acestuia la Carloviț l-a pus în mare perplexitate. Luând în socoteală că acelaș om îndeplinește funcția de profesor, de notar și de catichet în școalele gimnaziale de cinci ani spre mulțumirea mea și a Consistorului meu, considerând și aceea că eu nu aflu pe nimeni care

¹⁾ A. E. A. 259—1844.

²⁾ A. E. A. 259—1844.

³⁾ Nr. 259—1844.

pe numitul Patrachie Popescu în toate amintitele funcții îndeplinite de el să-l poată suplini, m'am gândit să nu-l trimit de aici până ce nu voi comunica hotărârea lui, Excelenței Voastre. — Acuma, arătând că vrea să se supună hotărârii Excelenței Voastre, îl trimit, de bună seamă cu grea vătămare amintitelor slujbe . . . . . căci eu văd a fi mai mare lipsă de dânsul aici decât la nou înființata catedră de limba română unde s'ar putea aplica și alți indivizi care nu au asemenea funcții . . . . .“

Și Patrachie Popescu a plecat, dând ascultare mai mult Mitropolitului de cât Episcopului Raț, prin care îi vorbea însăși nevoile neamului românesc cel lipsit de astfel de bărbați. Ascultarea și plecarea lui au avut grave urmări atât pentru cariera lui cât și pentru Românii arădani. — Prea bine remarcă Șaguna): „Arhimandritul Patrachie Popescul — care a revenit iarăși în dieceza Aradului după moartea Episcopului Raț — era Român bun și zelos dar serv necondiționat al Patriarhului sârbesc Raiacici. Multe sfaturi bune i-am dat eu lui — care să le fi observat ar fi rămas și de episcop la Arad“.

Greșala lui Patrachie Popescu se va răzbuna amar, când în 1852, cu toată râvna și munca pe care a depus-o în anii cât a administrat eparhia văduvită (August 1850—Aprilie 1852) cu ocazia alegerilor de episcopi, el a fost înlăturat în mod ofensator și brusc spre marea nemulțumire și indignare a tuturor românilor de bine²⁾. „Și numai de aceea a căzut în disgrăția regimului, căci a primit în biserica noastră pe un preot unit după tipic, precum i-a poruncit Patriarhul sârbesc, care apoi a fost așa fără suflet, încât în loc să fi apărat pe Popescul pentru ortodoxie, a sprijinit regimul ultramontan (catolic), cu vătămarea Bisericii noastre“³⁾.

Căzut jertfă ideilor sale în lupta pentru despărțirea ierarhică de sârbi, n'a avut norocul să vadă sfârșitul și încoronarea ei prin reînființarea Mitropoliei Ardelene, căci moare în 29 August (10 Sept.) 1862, jelit de întreaga suflare românească, lăsând în urma sa o activitate cu laude amintită de urmași.⁴⁾

Celalalt ierodiacon și profesor al școalelor clericale, Ghenadie Popescu a fost urmașul lui Patrachie în postul de profesor primar, în tot timpul păstoririi Episcopului Gherasim Raț. Moartea acestuia însă și venirea în 1852 a noului Episcop Procopie Ivacovicici este începutul suferințelor lui Ghenadie pentru cauza românească la care să inhămasse. „Pentru ținuta sa românească în lupta pentru despărțirea ierarhică la anul 1852, când se reorganizează Institutul clerical e „amănat“ din „profesiunea acestui Institut“ și in-

ternat în Mănăstirea Bezdinului iar de aci în cea a Verduinului din Sirmium“.

Obștescul sfârșit l-a găsit pribeag în București ca arhimandrit și profesor la Seminarul Teologic unde a și răposat în 27 Ianuarie 1876.)

Acesta a fost sfârșitul celor doi profesori clericali, pentru care Episcopul, Gherasim Raț se străduia să fie recunoscuți în posturile lor de Mitropolia sârbească. Lupta vieții lor e, fără îndoială, icoana zburciumului acestui neam greu încercat, pentru care atunci răsărea soarele dreptății.

Să ne gândim ce-ar fi însemnat Patrachie și Ghenadie Popescu în fruntea drept credinciosului popor din eparhia Aradului și Orășii, alături de Șaguna — luceafărul românismului de peste munți — dacă nu le-ar fi stat împotrivă împrejurările de tot soiul, așa de vitrege!

Dar idealul nu moare odată cu omul care moare pentru ideal. Prin înlăturarea nedreaptă a celor doi ierodiaconi dela conducerea destinelor neamului românesc, nu s'a reușit decât doar să se întârzie cu câțiva ani îndeplinirea unei cauze care era în firea lucrurilor, în spiritul vremii și întru totul conformă cu tradiția și canoanele bisericesti: independența bisericească.

Ori când și ori cine va însemna contribuția Eparhiei Aradului la procesul de separare ierarhică, va trebui să pomenească cu recunoștință numele celor doi Popești: Patrachie și Ghenadie, alături de marele lor sprijinitor, Episcopul Gherasim Raț.

Pr. Gheorghe Lișu

) Botiș o. c. p. p. 663.

Păstorul de suflete cu zel apostolesc

(după Dr. Cramer V. trad. de Szanyi F.)

CA DUHOVNIC

Pregătirea nemijlocită

Dupăce, în cele precedente, am arătat cum se pregătește, în general, păstorul de suflete cu zel apostolesc, prin deprinderi cucernice, rugăciuni și învățatură pentru slujba sublimă a duhovniciei, să vedem, acum, felul lui de procedare, imediat înainte de spovedanie.

Ca să aibe întotdeauna sprinteneala necesară, fond și variație, meditează cu multă sârguință, înainte de spovedanie, asupra sărbătorii celei mai apropiate, sau asupra Evangheliei Duminecii și rezultatul îl valorifică, în scaunul mărturisirii.

Deoarece, după convingerea sa, cu atât mai sigur poate conta pe ajutorul grației dumnezeiești, cu cât sufletul său e mai curat de întinăciune, păstorul de suflete cu zel apostolesc, înainte de a începe

¹⁾ Șaguna: Memorii, Sibiu (f. a.) p. 46.

²⁾ Botiș o. c. p. 666.

³⁾ Șaguna o. c. p. 63.

⁴⁾ Botiș o. c. idem.

spovedirile, se spovedește și el. Se cade ca și el să fie curat de murdăria păcatelor, atunci când mijloacele altora harul iertării. În acest caz, lucrul lui va fi, mai plin de binecuvântare, atât în urma superiorității sale sufletești, câștigată prin spovedanie, cât, mai vărtos, prin adăugirea grației dumnezeiești.

Păstorul de suflete cu zel apostolesc, în ziua spovedirii, își împarte timpul și lucrul în așa fel, încât să se poată consacra, netulburat, penitenților.

Când se duce să spovedească, ingenunchează mai întâi în fața sfântului prestol și, în timp ce deșteaptă în sufletul său intențiunea bună de a avea în vedere numai preamărirea lui Dumnezeu și binele sufletelor, în același timp deșteaptă în inima sa dorința de a le fi de folos penitenților, cari vin la dânsul. Cere încăodată ajutor dela Dumnezeu și apoi se apucă să spovedească cu hotărârea de a nu cruța nici timp și nici osteneală.

Ținuta spovedaniei

Păstorul de suflete cu zel apostolesc, întrucât depinde de el și întrucât permit împrejurările și prudența creștină, e gata să asculte, în orice clipă, spovedania penitenților, fiindcă știe că spovedania e cel mai bun prilej pentru realizarea obiectivelor pe cari le are oficiul său. De aceea, în după amiaza ce cade înainte de fiecare Duminecă și sârbătoare, anume după Vecernie, spovedește. Dacă ceilalți preoți nu spovedesc, sau stau puțin la spovedanie, se silește, pe cât se poate, să li-se acomodeze, dar totodată se mai silește, în chip prudent, să îndrepteze calea corectei proceduri.

Întrucât anumite persoane numai așa ar putea să se împărtășească cu sf. taine, dacă se spovedesc dimineața, păstorul de suflete cu zel apostolesc spovedește și dimineața, la o oră fixată, și se îngrijește ca timpul acesta să nu-i fie ocupat cu altceva. Nu părăsește biserica, înainte de a se plini vremea fixată pentru spovedanie, nici atunci, când penitenții ar veni sporadic, sau, dacă o face, se îngrijește, ca în acest caz, să fie rechemat, la timp. E foarte bine să știe penitenții ora în care pot merge, cu siguranță, să se spovedească. Dacă împrejurările locale pretind, spovedește și Dumineca dimineața, precum și în diminețile înainte de sârbători. Unii numai în felul acesta se pot cumineca mai des.

Deoarece, în general, e de dorit, ca timpul, începutul și sfârșitul, spovedaniei să fie fixat în mod hotărât — și excepție dela aceasta regulă să nu se facă, decât atunci, când vin foarte mulți la spovedanie, căci altfel s'ar putea încuibă multe neorânduiri, — păstorul de suflete cu zel apostolesc se ține cu strictețe de rânduiala stabilită.

De notat. În general, nu-i permis a-i chema, a-i zori pe cei veniți la spovedanie, în caz că șirul penitenților s'a întrerupt. Trebuie să li-se lase timp să se pregătească (excepție se poate face cu cei fricoși).

Dacă la spovedanie vin și astfel de oameni, cari, întâmplător, au trecut pe lângă biserică și, ca atare, se poate lua ca sigur că nu sunt pregătiți, duhovnicul trebuie să-i îndrume, cu cruțare, să folosească anumit timp pentru pregătire și aceasta, mai cu seamă, atunci, când duhovnicul nu sperează că, cu ajutorul său, s'ar putea ajunge, cu siguranță, la țintă. Dacă spovedania ține foarte mult, e conștient ca duhovnicul măcar, din 2 în 2 ore, să facă câte o pauză de un sfert de ceas pentru a se reconforta. Cu puteri înoite, apoi, lucrul va merge, în orice caz, mai bine.

Ținuta duhovnicului, în timpul spovedaniei

Păstorul de suflete cu zel apostolesc, deja dela începutul spovedaniei, îl primește pe penitent cu inimă plină de sinceritate. Se ferește a-i spune cuvinte de ocară, dacă acesta i-ar da, eventual, anză ja aceasta prin faptul că i-ar spune că nu s'a spovedit foarte de mult, sau într'alt chip Nu-l întrerupe pe penitent decât numai în cazul c'ar fi silit, de exemplu când penitentul și-ar mărturisi păcatele într'o formă necuviincioasă, sau când ar încerca să-i amestece și pe alții în spovedania sa, etc. Deasemenea grijește să nu se tradeze că-i pornit, când aude păcate mari și îngreșetoare. Il îmbărbătează, prin cuvinte blânde, pe acela care se rușinează a-și mărturisi păcatele.

S. Ș.

Despre ce să predicăm?

În Dumineca 22-a după Rusalii (5 Noemvrie 1944) vom vorbi despre LITURGHIA CREDINCIOȘILOR IV: ULTIMELE PREGĂTIRI PENTRU ADUCEREA SF. JERTFE.

După înfrățirea realizată prin iubire și prin mărturisirea dreptei credințe, aducerea înfricoșatei jertfe fiind aproape, Biserica face acum ultimile pregătiri pentru o cât mai destoinică plinire a ei. Ea stăruie încă odată în aceste pregătiri premergătoare aducerii sîntei jertfe, pe de o parte, fiindcă cunoaște slăbiciunea firii omenești mereu închinată spre distrare și spre cele pământești, iar pe de alta, fiindcă își dă seama că Taina ce are a o plini în curând pe sf. Altar este cea mai cutremurătoare lucrare, dată vreodată de Dumnezeu în grija omului.

Aceste ultime pregătiri preotul le începe cu îndemnul: „Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, sfânta jertfă în pace a o aduce”. „A sta bine — zice sf. Ioan Gură de Aur — „nu însemnează alta, decât a sta așa precum se cuvine omului să steie înaintea lui Dumnezeu, cu minte trează și veghetoare”). Când Moise a vrut să se apropie de rugul ce ardea

) Cit. după Dr. V. Mitrofanovici op. cit. p. 364.

pe muntele Horeb, a auzit glasul lui Dumnezeu zicându-i: „*Moise!... nu te apropia până aici! Descalță-te de sandalele tale, fiindcă locul pe care stai tu, în fața Mea, este pământ sfânt!*” (Ieșire 3, 4—5). Iar când sf. Evanghelist Ioan a fost învrednicit mai târziu de o astfel de vedenie, a căzut „*la picioarele Lui ca un mort*” după cum el însuș mărturisește în Apocalipsa lui (1, 17). În fața lui Dumnezeu, ca Stăpân al tuturor, trebuie să stăm cu frică și cu cutremur, și în așa fel încât să nu împietăm cu nimic sfințenia dumnezeirii Lui. La fel trebuie să stăm și în fața înfricoșatei Taine ce se plinește pe sf. Altar în decursul sf. noastre Liturghii. Ținuta noastră trebuie să corespondă aci pe deplin măreției și sfințeniei jertfei nesângeroase ce are a se plini, iar starea noastră launtrică trebuie să fie și ea la înălțimea unei atari lucrări, pentru ca nu cumva prin nevrednicia noastră să coborâm demnitatea ei. Când auzim deci acest îndemn al preotului să ne străduim a ne aduna toate gândurile și o ne aținti toate simțirile spre Cel ce vine din nou la patimă pentru noi. Să ascultăm cu luare aminte toate rugăciunile și cântările ce vor urma și așa „în pace” cu toți, să îndrăzuim a aduce jertfa nesângeroasă a Trupului și a Sângelui Său. Să o facem această însă nu cu frica unor robi cari se tem de pedeapsa Stăpânului ci cu respectul sincer a unor fii cari am fost răscumparați odată prin jertfa de pe cruce a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

La îndemnul preotului: „...Să stăm bine, să stăm cu frică...” cântăreții, împreună cu credincioșii, răspund prin cântarea: „*Mila păcii, jertfa laudel*”, o cântare care pentru mulți poate că nu are nici un înțeles. Cu toate acestea, în cuvintele acestei cântări se tălmăcește însăș caracterul de bază al sfintei noastre Liturghii. Această sf. Liturghie, cum am spus și altădată, reproduce în cuprinsul ei, în chip nesângeros, însăș, jertfa de pe cruce a Fiului lui Dumnezeu. Jertfa această însă, — dupăcum ne atestă Sf. Scriptură, — a fost revărsarea milei cerești asupra omului îndepărtat de Dumnezeu prin păcat și în aceeași timp mijlocul cel mai desăvârșit pentru împăcarea cu El. „*Dumnezeu, bogat fiind în milă, pentru multa Sa dragoste cu care ne-a iubit, fiind noi morți prin păcate, ne-a făcut vii împreună cu Hristos*” — scrie Sf. Apostol Pavel (Efes. 2, 4—5). Iar puțin mai în jos, adaugă: „*El (Hristos) este pacea noastră, cel care a făcut din amândouă una și a dărâmat peretele cel din mijloc al despărțiturii... pentru ca în Siue să-i zidiască pe cei doi (Judei și păgâni) într'un om nou, făcând pace și să-i impace pe amândoi cu Dumnezeu într'un trup prin cruce, omorând vrajba prin ea*” (Efes. 2, 14—16). Din partea lui Dumnezeu prin urmare, jertfa de pe cruce a Mântuitorului Hristos a fost revărsare de „*milă*” și isvor de „*pace*” și așa este de fapt și jertfa nesângeroasă ce se plinește pe sf. Altar. Aducerea acestei jertfe ultime însă din par-

tea omului nu este altceva decât exprimarea laudei și a preamăririi lui Dumnezeu, pentru tot ceea ce a făcut și face El pentru noi, și mai ales pentru jertfa de pe cruce a Fiului Său prin care lumea s'a mântuit. Cu un cuvânt așadar, jertfa sf. noastre Liturghii este jertfa îndurării dumnezeiești, jertfa păcii și a împăcării depline, jertfa laudei și a preamăririi lui Dumnezeu pentru toate binefacerile Lui. Acest adevăr ni-l descoperă scurta cântare: „*Mila păcii, jertfa laudel*”, asupra cuprinsului căreia noi trecem de cele mai multe ori prea ușor.

Ca să putem aduce însă în chip vrednic o astfel de jertfă, preotul coboară acum asupra credincioșilor binecuvântarea și harul lui Dumnezeu, zicând: „*Darul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sântului Duh să fie cu voi cu toți.*” Este formula de binecuvântare apostolică, folosită de sf. Apostol Pavel (II. Cor. 13, 13), prin mijlocirea căreia se cere dela fiecare persoană din Prea Sf. Treime, bunuri deosebite. Dela Dumnezeu Fiul se cere *dar*, dela Dumnezeu Tatăl, *dragoste*, iar dela Dumnezeu Duhul Sfânt, *impărtășire*. Se cer acestea în acest fel deoarece „*Dumnezeu Fiul, răscumpărându-ne în îndurarea Sa infinită de sub blestemul legii, ni s'a făcut mântuitor și sacrificiul nostru răscumpărător și astfel ne-a câștigat dar; Dumnezeu Tatăl prin moartea Fiului Său pe cruce, s'a împăcat cu neamul omenesc și ne-a primit iarăș la Sine în dragoste, iară Dumnezeu Duhul Sfânt, în urmarea acestui sacrificiu, s'a pogorât mai întâi în mod văzut asupra Apostolilor, iar după aceea, în mod nevăzut, se pogoră asupra fiecăruia din noi, împărtășindu-ne darurile Sale, și prin împărtășirea Sa, lucrează în biserica lui Hristos, mântuirea fiecăruia*”¹). Primind o astfel de binecuvântare, deosebit de prețioasă, credincioșii răspund din adâncul inimii: „*Și Duhului tău*”, adică doresc și slujitorului sf. Altar, acelaș dar din partea Domnului nostru Iisus Hristos, aceeaș dragoste din partea lui Dumnezeu Tatăl și aceeaș împărtășire din partea Sf. Duh pe care ei au primit'o prin binecuvântarea lui.

După invocarea harului ceresc, apropiindu-se și mai mult momentul aducerii sf. jertfe, preotul îndeamnă acum pe credincioși, zicând: „*Sus să avem inimile*”, iar aceștia răspund împreună cu cântăreții: „*Avem cătră Domnul*”. Cu acest îndemn preotul vrea să ne determine ca în pragul celui mai înălțător moment din cuprinsul sf. noastre Liturghii, când jertfa e gata a se aduce, să ne înălțăm toate cugetele și simțămintele inimii noastre la Cel ce s'a jertfit odată pentru noi în chip sângeros pe crucea Golgotei, iar acum se jertfește din nou în jertfa cea fără de sânge, pentru ca prin această jertfă neîncetată a Lui să ne mântuiască și să ne sfințească pe toți. Este unul din

¹) Cf. Nicolae Cobosila. Cit. după dr. V. Mitrofanovici op. cit. p. 365.

cele mai răscolitoare îndemnuri pe cari slujitorul sf. Altar ni le adresează în cuprinsul sf. Liturghii. Este una din cele mai stăruitoare chemări pe care el ne-o face înainte de a săvârși cea mai înfricoșătoare lucrare încredințată Bisericii, prin glasul Fiului lui Dumnezeu.

La această chemare noi răspundem de obicei prin cântarea: „*Avem către Domnul*“, adică inimile, cugetele și simțiriile noastre le-am înălțat în adevăr, în aceste momente, la Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos și la jertfa Lui de pe cruce. De fapt nici nu putem avea în alt loc inimile, cugetele și simțirile voastre în aceste momente. Pe sf. Prestol, care de acum înainte va fi masa Cinei celei de taină, dumnezeiescul Trup se va frânge în curând, iar sf. Sânge va țâșni iarăș în sf. Potir pentru mântuirea și sfințirea noastră. Hristos, Mielul cel veșnic al lui Dumnezeu, se jertfește iarăș în chip nesângeros pe sf. Altar și de aceea e firesc ca în acest moment să îndreptăm spre El toată ființa noastră, tot gândul nostru și toată nădejdea inimilor noastre.

Câți însă dintre cei ce dau acest răspuns la sf. Liturghie, au în adevăr ațintite inimile lor, în acest moment, numai spre Domnul nostru Iisus Hristos și spre jertfa Lui? Câți nu-și frământă gândurile în aceste clipe deosebit de sublimе, cu lucruri pământești și fără prea mult folos?! Câți nu-și încălzesc simțirile la alte lucrări străine de Hristos și jertfa Lui?! Unii ca aceștia au uitat și de îndemnul preotului: „*Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, sfânta jertfă în pace a o aduce*“ și nici nu s'au împărțit în adevăr din darul lui Hristos, din dragostea lui Dumnezeu Tatăl și din împărtășirea sf. Duh, pe cari același slujitor le-a invocat prin binecuvântarea lui. Unii ca aceștia însă, cel puțin acum în clipa acestor ultime pregătiri dinaintea aducerii înfricoșatei jertfe, trebuie să cugete la nevrednicia lor, și sguindu-se înlăuntrul lor, să lepede tot gândul pământesc și așa să se plece la aducerea înfricoșatei jertfe poruncită de Iisus. Numai dacă vor face în sufletul lor o astfel de lucrare de curățire și de îndepărtare a tot ce este pământesc, numai dacă își vor înălța inimile spre cerul izbăvirii, vor putea coborâ în adevăr asupra vieții lor, darurile bogate ale jertfei Trupului și Sângelui Mântuitorului Hristos, pe care sf. noastră Liturghie este gata a o plini acum. T.

Informațiuni

■ **RĂSPUNS.** La scrisoarea I. P. S. S. Mitropolitului Alexie al Leningradului și locțiitorul scaunului Patriarhiei din Moscova, în care chiamă poporul român să lupte împotriva fascismului, Ierarhii ortodocși ai Bisericii Ardealului, în frunte cu I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae, au

răspuns că Românii au fost siliți să lupte împotriva Rusiei și că germanii și italienii nu îngăduiau nici măcar să ne plângem de nelegiuirile săvârșite împotriva fraților ajunși în robia maghia. Pentru viitor, roagă pe „Dumnezeu să ajute oștilor comune ale popoarelor noastre să înfrângă pe dușmanii comuni ai umanității, ai libertăților naționale și ai Domnului nostru Iisus Hristos“.

Răspunsul mai cuprinde și o amintire a legăturilor pe care ardelenii le-au avut cu Rusia în curgera veacurilor XVII—XIX.

„Când Ungurii calvini prigoneau în veacul al XVII-lea credința pravoslavnică a poporului român voind să-l calvinizeze, mitropolitii români de atunci au găsit sprijin la poporul rusesc, frate întru dreapta credință. Iar în veacul al XVIII-lea, împărăția austriacă a Habsburgilor, asociată cu iezuiții, a rupt o parte a poporului român din Ardeal dela credința sa, trecându-l la unirea cu papa dela Roma și urmarea desființarea totală a Bisericii ortodoxe din Ardeal, pentru a-l desface de legăturile sufletesti cu frații noștri, Românii din partea răsăriteană a Carpaților, mulți preoți ortodocși și fruntași ai poporului, au alergat în Rusia, a cărei intervenție la Curtea din Viena a silit-o pe aceasta să încuviințeze restabilirea ierarhiei române, desființată la anul 1701. — În sfârșit, la 1848, armatele rusești intrând pe teritoriul Ardealului, au înfrânt oastea guvernului maghiar, care se împotriva revindicărilor de drepturi și de libertate ale poporului român.

Azi armata rusească dă poporului român din Ardeal din nou sprijinul său împotriva opresorilor săi de totdeauna“.

■ † **ALEXANDRINA CANTACUZINO**, președinta Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române, a trecut la cele vesnice. Peste treizeci de ani a stat în serviciul dreptei credințe, neobosită, militantă, până la moarte. Când prozelitismul se ivise în București, ea porneste cu un incomparabil avânt acțiunea de rezistență și, paralel cu aceasta, opera de înființare a numeroase așezăminte școlare de model sub egida Societății Naționale a Femeilor ortodoxe, în care să se poată asigura, fără primejdia înstrăinării dela credința strămoșească, instrucția și educația fiicelor de români.

Când vremurile se vor liniști și când vom avea și perspectiva timpului, vom putea aprecia just ce a însemnat pentru Biserica ortodoxă și pentru neamul românesc activitatea Societății Ortodoxe, manifestată în congresele și instituțiile create și patronate de ea, sub devotata conducere a Doamnei Alexandrina Cantacuzino.

Dumnezeu s'o odihnească în pace.

■ **ASOCIAȚIA REFUGIAȚILOR ȘI EXPULZAȚILOR** din Ardealul de Nord, secția Arad, a organizat Duminecă în 22 Oct. 1944, în sala Teatrului Comunal, o înălțătoare sărbare națională, pentru a-și exprima bucuria pentru desrobirea Ardealului și omagiul de recunoștință pentru armatele desrobitoare. Au rostit cuvântări d-nii: prof. N. Covaci în numele „Astrei“, Nerva Iercan în numele arădanilor, căp. Doiu în numele „voluntarilor pentru Ardeal“, Șt. Soș în numele meseriașilor și F. Zaciuc în numele

refugiaților. Au declamat poezii dș. G. Hălășan și d-nii C. Pruteanu și O. Cotruș, iar muzica militară sub conducerea d-lui Lt. I. R. Botto a cântat mai multe marșuri patriotice.

La sfârșitul sărbării, drapelul Asociației a fost desbrăcat de doliu și predat d-lui căpitan Doiu, ca să-l ducă în pământul scump al Ardealului liber, în timp ce toți cei prezenți emoționați până la lacrimi aplaudau cu însufletire și cântau înfiorați marșul: *Deșteaptă-te Române...*

În Catedrala din Arad, desrobirea Ardealului a fost sărbătorită în ziua sf. mucenic Dimitrie, după Sf. Liturghie. Doxologia a fost oficiată, în prezența P. S. S. Episcopului Andrei, de către I. P. C. S. Arhim. Benedict Ghiuș, asistat de un sobor de 4 preoți și un diacon, iar predica a fost rostită de păr. D. Tudor.

Menționăm că pentru eliberarea Ardealului de Nord, Armata română a dat jertfă peste 1500 ofițeri, 1400 subofițeri și 62.000 soldați morți, răniți sau dispăruți.

■ **INSCRIERILE** la Academia Teologică se fac zilnic între orele 9—11 în biroul școlii dela Veneratul Consiliu Eparhial. Data începerii cursurilor se va comunica ulterior.

Școala de Duminică

45. Program pentru Duminică 5 Noemvrie 1944.

1. *Rugăciune*: Impărate ceresc...
2. *Cântare comună*: Mărire. Binecuvintează sufilele al meu...
- 3—4. *Cetirea Evangheliei*: (Luca 16, 19—31) și *Apostolului zilei* (Galateni 6, 11—18) cu tâlcuire.
5. *Cântare comună*: Ascultă Doamne... (70. Cânt. rel. pag. 95).
6. *Cetire din V. T.*: Saul la Samuil. (Cartea I. Regi c. 8).
7. *Povește morale*: Despre omul înțelept. (Cartea înțel. lui Is. Sir. c. 39).
8. *Intercalări*: (Poezii rel. etc.).
9. *Cântare comună*: Către Născătoarea de Dumneșu... (70 Cânt. rel. p. 126).
10. *Rugăciune*: Adu-ți aminte Doamne... (Liturghier pg. 104).

*

(A se vedea „Instrucțiunile“ din Nr. 1/1943). A.

Nr. 3850/1944.

Comunicate

In atențiunea clericilor refugiați din Eparhia Hușilor.

Comunicăm, în copie, ordinul Sf. Episcopii a Hușilor, privitor la clericii refugiați din acea Eparhie, pentru orientare și executare. Preoții conducători ai oficiilor parohiale vor atrage atențiunea preoților refugiați asupra ordinelor publicate în „Biserica și Școala“.

COPIE: Episcopia Hușilor, Secția Administrativă Nr. 3003 din 7 Septemvrie 1944. Prea Sfințite Stăpâne, Cu smerenie Vă rugam să binevoiți a dispune să se pună în vedere tuturor clericilor evacuați din Eparhia Hușilor, în acea de Dumnezeu păzită Eparhie, și anume: protoierei, preoți, diaconi, călugări, cântăreți, să ne arate, în cel mai scurt timp, la adresa: Episcopia Hușilor, Secția Administrativă, com. Vânjul Mare, jud. Mehedinți, următoarele:

Locul unde s'au așezat, cum și orice schimbare ulterioară de adresă;

Ce-au putut evacua din averea bisericii;

Dacă știu ceva precis de alți frați slujitori;

De când nu și-au încasat drepturile de salariu.

Al Prea Sfinției Voastre fiu duhovnicesc, Consilier referent, ss. Pr. A. I. Popescu. L. S.

Consiliul Eparhial.

Nr. 3929/1944.

In atențiunea preoților și cântăreților refugiați.

Comunicăm în copie ordinul Ministerului Cultelor, referitor la reîntoarcerea personalului clerical și administrativ la posturile avute.

COPIE: România. Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor. Subsecretariatul de Stat al Cultelor și Artelor, Direcțiunea Cultelor. Nr. 14982/1944 din 14 Octomvrie 1944.

Avem onoare a vă ruga să binevoiți a dispune să se pună în vedere personalului clerical și administrativ, refugiat din Moldova și Bucovina, care în prezent se află în cuprinsul acelei chiriarii, să fie pregătit pentru reîntoarcerea la vetrele lor, atunci când posibilitățile de circulație vor permite.

Menționăm că acest Departament a făcut demersurile necesare, prin serviciul M. O. N. T. pentru obținerea vagoanelor necesare transportului.

Urmează ca protoierei evacuați din acele provincii să se adreseze pentru lămuriri serviciului M. N. O. T. Deasemenea vor înainta Direcției Cultelor de urgență tablouri de preoți refugiați din circ. respectiv, pentru a li se elibera ordine de serviciu în vederea înapoierii la posturi, arătând numele și pronumele, funcțiunea, parohia la care se înapoiază și comuna unde se află refugiat. p. Ministru, ss. Petrescu. L. S. p. Director, ss. D. Veștemean.

Consiliul Eparhial.

Nr. 3930/1944.

Conducătorii oficiilor parohiale sunt invitați a înainta oficiilor protopopești până la data de 15 Noemvrie a. c. sumele incuse pe colecta pentru pregătirea și procurarea Sf. Mir, orânduită a se purta în ziua de 26 Octomvrie.

În parohiile în care nu s'a putut purta colecta în ziua de 26 Octomvrie, se va purta în una din Duminicile următoare.

P. C. Păr. protopopi vor înainta sumele incuse, pe lângă tablou, până la data de 1 Noemvrie a. c. Eforiei Bisericii Ortodoxe Române din București, str. Maria Rosetti Nr. 63.

Consiliul Eparhial.